

ΧΟΡΗΓΟΣ

V15.^{gr}

ΑΝΔΡΟΣ

Κείμενο: **Θεόφιλος Μπασγιουράκης** - Φωτογραφίες: **Άννα Καλαϊτζή**

Η πρόσκληση του φίλου μας του **Ζαρόκωστα** ήταν πολύ δελεαστική, από αυτές που δύσκολα προσπερνάει κανείς: ένα πεζοπορικό τριήμερο στην Άνδρο. Όχι μες το καλοκαίρι αλλά στη γιορτή της Καθαράς Δευτέρας, στα τελειώματα του Φλεβάρη.

-Εκείνες τις μέρες ο κόσμος συρρέει στην Πάτρα, στη Νάουσα και στην Ξάνθη, επισπμίνουμε στον Κώστα

-Εμείς θα πάμε αντίθετα στο ρεύμα. Θα περπατήσουμε στην Άνδρο.

ΜΕ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΑ ΑΠΟΙΚΙΑ

Στο ανατολικό τμήμα της Άνδρου, μερικά χιλιόμετρα πάνω από την Χώρα, βρίσκονται τα **Αποίκια**. Χτισμένος με έντονη αμφιθεατρικότητα ο οικισμός, αγναντεύει ανεμπόδιστα από υψόμετρο 350 μέτρων τους ορεινούς όγκους της κεντρικής Άνδρου και το Αιγαίο. Μα, εκτός από την γραφικότητα του, ο οικισμός είναι κυρίως γνωστός για την **Πηγή Σάριζα**, το περίφημο μεταλλικό νερό που πηγάζει στο χωριό. Στο κέντρο του μάλιστα βρίσκεται μαρμάρινη σκεπαστή κρήνη, με ωραία λιθανάγλυφα και αστείρευτη ροή.

Δίπλα στην πηγή βρίσκεται το **ξενοδοχείο «ΠΗΓΗ ΣΑΡΙΖΑ»**, ένα από τα παλαιότερα της Άνδρου. Εδώ συγκεντρωθήκαμε παραμονές Καθαράς Δευτέρας οι περιπατητές της Άνδρου: ο «**Σύλλογος Υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας**» και ο «**Όμιλος των Ελλήνων Περιηγητών**». Ιθύνων νους του περιηγητικού εγχειρήματος είναι ο καλός φίλος **Κώστας Ζαρόκωστας**, στέλεχος της Εθνικής και άριστος-γνώστης των πεζοπορικών και πολιτιστικών πραγμάτων της Άνδρου.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΡΕΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΠΥΘΑΡΑΣ

Η γνωριμία μας με την φύση της Άνδρου αρχίζει μ' έναν περίπατο προς την ρεματιά της **Πυθάρας**. Ξεκινώντας απ' το ξενοδοχείο μας με κατεύθυνση Ν-ΝΔ, βρίσκουμε γρήγορα ένα στενό τσιμεντένιο δρομάκι, την **Οδό Καραϊσκάκη**. Σπίτια με αυλές, περιβόλια με πορτοκαλιές και λεμονιές, μαργαρίτες ανθισμένες στα τέλη του Φλεβάρη. Περνάμε δίπλα από μια κρήνη σκεπαστή με ξυλοδεσιές που έχει μάλιστα και «πλύστρα», γούρνα δηλαδή, όπου

έπλεναν τα ρούχα οι γυναίκες του χωριού, στο φυσικό πλυντήριο εκείνης της εποχής. Απέναντι στην βουνοπλαγιά εμφανίζεται το ιστορικό μοναστήρι της **Αγίας Μαρίας**. Μπαίνουμε σε στενό χωμάτινο μονοπάτι που μας οδηγεί σε μια τοποθεσία πολύ ειδυλλιακή, στο σημείο συνάντησης τριών ρεμάτων. Αυτά στη συνέχεια, με κοινή ροή, δημιουργούν την ρεματιά της Πυθάρας. Καταρρακτάκια, άγρια σπαράγγια και μυρτιές. Μόνον Κυκλάδες δεν θυμίζει τούτο το «νεροπαρμένο» τοπίο της Άνδρου. Επιστρέφουμε γοητευμένοι, σε 15 σχεδόν λεπτά στην Πηγή Σάριζα, την αφετηρία της διαδρομής.

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΙΚΙΑ ΣΤΙΣ ΣΤΕΝΙΕΣ

*-Μετά τα ορεκτικά, ας περάσουμε στο κυρίως γεύμα, στο δρόμο για τις Στενιές, λέει ο Κώστας. Με πολύ κέφι η 40μελής κοινή συντροφιά των δύο Ομίλων ακολουθεί τα βήματα του αρχηγού στα κατηφορικά σκαλοπάτια της **Οδού Μιαούλη**. Όμορφο περιβάλλον, σφενδάμια, κυπαρίσσια, ελαιόδεντρα και πλατάνια, σπίτια κεραμοσκεπαστα και μαντρότοιχοι με ωραία ξερολιθιά. Εκκλησιάκι της **Αγίας Κυριακής του 1896**.*

Μετά την Μιαούλη αρχίζει η **Μπουμπουλιάς**, οι Αποικιώτες τιμούν ιδιαίτερα τους θαλασσομάχους ήρωες του Αγώνα. Εδώ βαδίζουμε ωραίο καλντεριμάκι, συναντάμε σπίτι με λευκό σοβά, που σ' όλη την επιφάνεια των τοίχων φέρει παράλληλες οριζόντιες γραμμώσεις.

-Αυτά είναι τα χαρακτηριστικά «σαρδελώματα», εξηγεί ο Κώστας, που συναντάμε σε πολλά παραδοσιακά αλλά και νεώτερα σπίτια της Άνδρου.

Οι εικόνες εναλλάσσονται με ποικιλία εντυπωσιακή. Μικροί καταρράκτες, σκαλοπάτια και καλντερίμι. Περνάμε μπροστά από σπίτι του 19^{ου} αιώνα, πετρόχτιστο με δώμα.

Φτάνουμε σε λιλιπούτειο χώρο στάθμευσης, κατειλημμένο από αυτοκίνητα. Συναντάμε το ερυθρόλευκο τενεκεδένιο σημάκι με τον αριθμό «**8**» της συγκεκριμένης διαδρομής. Εδώ τελειώνουν τα Αποίκια. Βρύση, τσιμεντόστρωτο μονοπάτι,

Ο Κώστας Ζαρόκωστας οδηγεί τους περπατητές των δύο ομίλων στην ρεματιά της Πυθάρas. Το νερό τρέχει άφθονο από τις ράχες του Πέταλου. Δύσκολα πιστεύουμε πως βρισκόμαστε στις Κυκλάδες.

Πύργος του Μπίστη. Το ιστορικό οικοδόμημα των μέσων του 17ου αιώνα, ορθώνεται ανάμεσα στα καλάσματα με διαστάσεις εντυπωσιακές. Αποτέλεσε χώρο συνεδριάσεων των 28 Φιλικών της Άνδρου, που αποφάσισαν για τη συμμετοχή του νησιού στην Επανάσταση του '21. Στο κατώγι λειτουργούσε και λιοτριβί ενώ σώζεται και ένα μεγάλο πυθάρι. Η μεγάλη σάλα του 1ου ιρόφου μπορούσε να δεχθεί 300 προσκεκλημένους. Η θέση του πύργου είναι στρατηγική και η θέα του ανεμπόδιστη, τόσο στην ενδοχώρα όσο και στο Αιγαίο. Δυστυχώς, αν και η πέτρινη τοικοποιία του είναι ισχυρή, υποχωρεί συνεχώς στις ανελέητες επιθέσεις του πανδαμάτορα χρόνου. Χωρίς σοβαρές αποκαταστάσεις η κατάρρευση του ιστορικού κτιρίου είναι αναπόφευκτη.

απότομο καλντερίμι, κοίτη ρεματιάς με πικροδάφνες και πλατάνια, πανέμορφη σκεπαστή πηγή. Σε δύο λεπτά ορθώνεται δίπλα μας ένα μεγάλο παλιό διώροφο που κάποια εποχή μεγαλούργησε ως «Καφέ-σαντάν» και μάλιστα με καλλιτέχνιδες που ερχόταν απ' την Ευρώπη.

Απέναντί μας θαυμάζουμε ήδη τις **Στενιές**, με περιποιημένα σπίτια και έντονη αμφιθεατρικότητα, από τα ωραιότερα χωριά που μπορεί κανείς να συναντήσει στην Άνδρο. Με ξεκούραστο ρυθμό, έχουμε χρειαστεί λιγότερο από μια ώρα ως εδώ. Μεγάλη εκκλησιά, και 100 μέτρα μετά ο μισοερειπωμένος πύργος του **Μπίστη**.

Βαδίζοντας σε άσφαλο πολύ γρήγορα φτάνουμε στο χωριό. Καθώς διασχίζουμε τις Στενιές αποκαλύπτονται:

πολλά ασβεστοχρισμένα σπίτια με σαρδελώματα, ο μεγάλος ναός του Αγίου Γεωργίου, η πλατειούλα με το γέρικο πλατάνι, η βρύση και το μαρμαρίνο μνημείο με τους ευεργέτες των Στενιών. Στη στοά **Σωκράτους Παλαιοκρασσά**, κάτω από το Κοινοτικό Γραφείο, μας εντυπωσιάζει μια κρήνη του **1915**, με πλύστρα και πέντε κρουνοί. Τη στιγμή της διέλευσής μας μια Στενιώτισσα πλένει τα ρούχα της με το παραδοσιακό πράσινο σαπούνι. Απέναντι από την βρύση βρίσκεται το παντοπωλείο της **Βήχου**.

-Δεν θα 'χουμε την τύχη να δοκιμάσουμε την εκπληκτική της λεμονάδα, λέει ο Κώστας. Ανοίγει το Πάσχα.

Μετά την «**Πλύστρα του Γιαλούρη**» η πλακόστρωτη οδός 28^{ης} Οκτωβρίου καταλήγει στον χώρο στάθμευσης του

Χτισμένος αμφιθεατρικά μέσα σε πλούσιο φυσικό περιβάλλον ο οικισμός των Στενιών είναι από τους γραφικότερους της Άνδρου.

χωριού. Από εδώ αρχίζει η ασφαλτοστρωμένη οδός Στρατηγού Ευαγ. Μπουκουβάλα. Θαυμάσιες οι εντυπώσεις από τις Στενιές. Αν μάλιστα έλειπαν οι σωροί των σκουπιδιών...

ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΤΕΝΙΕΣ ΣΤΑ ΓΙΑΛΙΑ

Κατηφορίζουμε έξω από τις Στενιές ανάμεσα σε περιβόλια εσπεριδοειδών. Στα κλαδιά ενός δένδρου συνυπάρχουν αρμονικά λεμόνια και πορτοκάλια. Πάνω από τον δρόμο θαυμάζουμε έναν εντυπωσιακό βραχώδη σχηματισμό. Να κι ένας περιστεριώνας, στην κορυφή παλιού σπιτιού. Πολύ γρήγορα φτάνουμε στην κοίτη της ρεματιάς, της γνωστής μας Πυθάρας. Στην όμορφη γέφυρα μια μαρμάρινη πινακίδα μας πληροφορεί, ότι «ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΓΕΩΡΓ. Κ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ 1895»

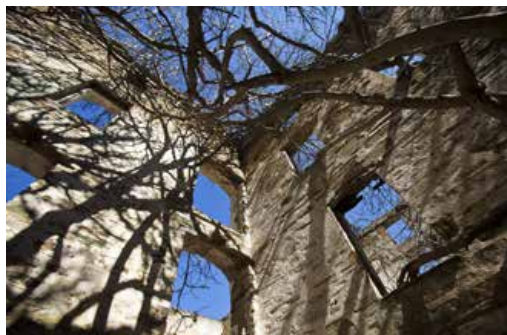
Μετά την γέφυρα λοξοδρομούμε, δεξιά και σε μερικά λεπτά το μονοπάτι μας οδηγεί στην πασίγνωστη «**Γέφυρα των Λεόντων**», που άλλοτε συνέδεε τη Χώρα με

τις Στενιές. Το τοπίο είναι μαγευτικό, ιδανικό για μια στάση. Η έκπληξη, ωστόσο, προέρχεται από αλλού, από την οργανωτικότητα του Ζαρόκωστα. Που τα τελευταία λεπτά μιλάει στο κινητό συνωμοτικά. Το μυστήριο δεν αργεί να λυθεί. Ένα αυτοκίνητο σταματάει μπροστά στην γέφυρα ξαφνικά. Ξεφορτώνονται από μέσα καφέδες, αναψυκτικά και κρύο νερό. Όλοι συχαίρουν για την πρωτοβουλία του τον Κώστα.

-Δεν τα είδατε ακόμα όλα, μας λέει αιγιματικά. Κάνουν την εμφάνισή τους μερικές προσεγμένες συσκευασίες από φελιζόλ. Με το άνοιγμά τους, τα γυναικεία, κυρίως, μέλη της ομάδας ξεσπούν σε επιφωνήματα θαυμασμού. Όχι άδικα. Οι συσκευασίες περιέχουν λαχταριστά κομμάτια γαλακτομπούρεκου.

-Είναι από ένα ζαχαροπλαστείο της Χώρας, εξηγεί ο φίλος μας, από τα ωραιότερα γαλακτομπούρεκα των Κυκλάδων.

Πώς ν' αντισταθεί κανείς σ' έναν τέτοιο γλυκό πειρασμό!

Η πεζοπορική διαδρομή Αποίκια – Στενιές – Γιάλια περιλαμβάνει πάμπολλα και ποικίλα χαρακτηριστικά, τόσο στο φυσικό όσο και στο δομημένο περιβάλλον. Επιπλέον έχει και τις ευχάριστες εκπλήξεις, όπως τα περίφημα γαλακτομούρεκα από παραδοσιακό ζαχαροπλαστέιο της Χώρας.

Χτισμένος ο μύλος το 1876, έπαιρνε την κίνησή του με την βοήθεια μιας εκπληκτικής σιδερένιας φτερωτής με διάμετρο 12,5 μέτρων!. Σώζονται ακόμη αρκετά τεράστια σιδερένια μηχανήματα καθώς και οι τοίχοι με την βιομηχανική τους αρχιτεκτονική. Το ιστορικό κτίριο επαναλειτούργησε στα χρόνια

της κατοχής ως αλευρόμυλος, συμβάλλοντας σημαντικά στην αντιμετώπιση από το χωριό των δυσκολιών της εποχής. Έξω από το συγκρότημα υπάρχει και μια θαυμάσια κρήνη με πλύστρα, του 1952

Κάτω από τις Στενιές, καθ' οδόν προς τα Γιάλια, μια στάση είναι επιβεβλημένη στο ωραιότερο και πιο ειδυλλιακό σημείο της διαδρομής. Είναι το περίφημο, θαυμαστό αρχιτεκτονικής πέτρινο Γεφύρι των Λεόντων, που κάποτε συνέδεε τη Χώρα με τις Στενιές.

Με περισσότερες θερμίδες στον οργανισμό μας επιστρέφουμε στην πρώτη γέφυρα, μπροστά στο μισοερειπωμένο **Μακαρονοποιείο του Εμπειρικού**. Το κτίριο είναι πενταώροφο, με διαστάσεις εντυπωσιακές, που το κατατάσσουν ως τον μεγαλύτερο νερόμυλο των Βαλκανίων.

Συνεχίζουμε για τα Γιάλια. Οι Στενιές μας αποχαιρετούν με μια εικόνα απaráμιλλης γραφικότητας. Πανύψηλα κυπαρίσσια

καλύπτουν τη ρεματιά. Ανηφοράκι και σκαλοπάτια –για να κάψουμε μερικές θερμίδες- και στη συνέχεια η άσφαλτος χαμηλώνει ως τη θάλασσα και τα Γιάλια. Πνοές γράιγου μας δροσίζουν στην παραλία. Η ρεματιά της Πυθάρας εκβάλλει στην ακτή δημιουργώντας έναν ήρεμο υγροβιότοπο με πάπιες και καλάμια. Ξαπλώνουμε για ώρα στα βότσαλα της ακτής. Ο χειμωνιάτικος ήλιος είναι πολύ αγαπητός.

Στην κορυφή του απότομου λόφου του «Πάνω Κάστρου», σε υψόμετρο 600 περίπου μέτρων.

ΣΤΑ ΥΨΙΠΕΔΑ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ

Την χαλάρωση στα βότσαλα διαδέχεται η εγρήγορση. Αρχικά με μια συναρπαστική διαδρομή με λεωφορείο στα υψίπεδα του **Κοχύλου**, πάνω από τον γραφικό όρμο Κόρθι. Και στη συνέχεια με μια πεζοπορία ως το λόφο **του Πάνω Κάστρου ή Κάστρου της Φανερωμένης**. Εδώ αλλάζει το τοπίο, αποκτάει και πάλι τον γνώριμο, λιτό και πετρώδη χαρακτήρα του Κυκλαδίτικου νησιού. Το ευωδιαστό θυμάρι, οι χαμηλοί αγκαθωτοί θάμνοι και τα ταπεινά αγριολούλουδα, οι αναρίθμητες «**αιμασιές**» (1) με τις πέτρινες ξερολιθιές, διαμορφώνουν γύρω μας μια πραγματικότητα πολύ οικεία.

Πλησιάζουμε στον λόφο με τις βραχώδεις ορθοπλαγιές. Ο χωματόδρομος φτάνει στο τέλος του, αρχίζει τσιμεντόδρομος ανηφορικός, με διαδοχικές μαρμαρίνες αναθηματικές πλάκες, στερεωμένες κατά διαστήματα στο πλάι του δρόμου.

Στο τέλος του τσιμεντόδρομου, αρχίζουν τα σκαλοπάτια. Βγαίνουμε στο επίπεδο οροπέδιο με το Πάνω Κάστρο και το μοναστηράκι της Φανερωμένης.

Διασχίζουμε εγκάρσια το ομαλό οροπέδιο ως την κορυφή του λόφου στα Α-ΒΑ, όπου είναι τοποθετημένο το κολωνάκι της Γ.Υ.Σ. Η αίσθηση εδώ πάνω είναι μοναδική και ο ορίζοντας, θαλασσινός και στεριανός, ορθάνοικτος παντού.

ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΣΤΑ ΔΙΠΟΤΑΜΑΤΑ

Επιστρέφοντας από το κάστρο, στο ενδιάμεσο περίπου της απόστασης ως την άσφαλτο, παρεκκλίνουμε δεξιά και κατηφορίζουμε την πανάρχαια στράτα για τα «**Διποτάματα**». Γράφει ο Λέανδρος Μίκας, στο βιβλίο του «ΑΝΔΡΟΣ» «είναι πραγματικά μια τοποθεσία με αγριωπή ομορφιά, που την πλαισιώνουν οι γύρω βράχοι, η ρεματιά που κατηφορίζει από τη θέση «Σταυρός» κι ο μεγάλος ξεροπόταμος που κυλάει από το χωριό Βουνί προς το Συνετί.»

Το Πάνω Κάστρο ήταν η δεύτερη μεσαιωνική καστροπολιτεία της Άνδρου και ιδρύθηκε στα πρώτα χρόνια της Βενετοκρατίας. Ήταν χτισμένη σε μια φυσικά οχυρή θέση, στο βραχώδες πλάτωμα ενός απότομου λόφου, σε υψόμετρο 600 μέτρων πάνω από τον όρμο Κόρθι. Η ιστορία της μένει άγνωστη, όπως και οι συνθήκες και ο χρόνος που εγκαταλείφθηκε και έπεσε σε αφάνεια. Οι σημαντικότερες πληροφορίες προέρχονται από Έλληνες συγγραφείς και ξένους περιηγητές του 19ου αιώνα, όταν για η πολιτεία έκειτο σε ερείπια. Ωστόσο, πρέπει να ήταν πολυάνθρωπη και καλά οργανωμένη πολιτεία, οχυρωμένη με ισχυρό τείχος και πύργους. Τον 19ο αιώνα ξεχώριζαν ακόμα τα ερείπια των σπιτιών της, οι στέρνες, τα πηγάδια και οι πολλές της εκκλησιές, ορθόδοξες και καθολικές.

*Κατηφορίζοντας στα αρχικά στάδια της διαδρομής προς τα Διποτάματα.
Το παμπάλαιο μονοπάτι είναι οριοθετημένο ανάμεσα σε θαυμάσιες ξερολιθιές.*

Πολύ γρήγορα αντιλαμβανόμαστε, ότι τούτη η στράτα είναι πολύ ιδιαίτερη, στρωμένη άλλοτε με μεγάλες πλάκες κι άλλοτε με καλντεριμάκι. Το πιο εντυπωσιακό ωστόσο, χαρακτηριστικό της είναι, ότι οριοθετείται ανάμεσα σε φράχτη ξερολιθιάς εκπληκτικής. Μιας ξερολιθιάς, με μεγάλες πλάκες σχιστόλιθου, που τοποθετούνται όρθιες, κατά διαστήματα στον μαντρότοιχο. Είναι τα περίφημα «**στήματα**». Με την παρεμβολή των στημάτων, η ομορφιά της ξερολιθιάς γίνεται απαράμιλλη. Στην Άνδρου, είναι πολύχρονη η παράδοση και η εμπειρία στην κατασκευή ξερολιθιάς αφού, όπως σημειώνει και ο **Γιάννης Ασπράς(2)**, από τις αρχές του 13^{ου} αιώνα και εντεύθεν αρχίζει η προσπάθεια των πρώτων αγροτών να δαμάσουν τα βραχώδη εδάφη της Άνδρου.

-Αλλά και τούτο το καλντερίμι είναι παλιό, λέει ο Κώστας, πλησιάζει τα 1000 χρόνια. Ο φράχτης με τα στήματα έχει ηλικία πολλών

αιώνων και οι νερόμυλοι πιο κάτω, στη ρεματιά, 12 στο συνολό τους, είναι Ενετικοί.

Το ιστορικό μονοπάτι συνεχίζει ανάμεσα σε υψηλά χόρτα, ανθισμένους κρόκους και θάμνους θυμαριού, ύστερα χαμηλώνει απότομα στα τρίςβαθα της στενής ρεματιάς, με τα υπολείμματα των νερόμυλων και τις θαυματικές βραχοπλαγιές. Μισή ώρα μετά την αναχώρησή μας από τα ηλιόλουστα υψίπεδα φτάνουμε στο διακριτικά φωτισμένο επίπεδο της κοίτης, με θαυμάσιο πέτρινο γεφύρι και το μισοσειρωμένο αλλά επιβλητικό κτίσμα ενός νερόμυλου. Μικρή στάση σ' αυτό τον νεραϊδότοπο και συνεχίζουμε το πλακόστρωτο μονοπάτι παράλληλα με την κοίτη. Στην έξοδο του φαραγγιού, μας περιμένει το λεωφορείο. (Η εξαιρετική αυτή πεζοπορική εμπειρία της μιας σχεδόν ώρας επαναλήφθηκε δύο μήνες μετά, στην καρδιά της άνοιξης, με μεγαλύτερη ποικιλία λουλουδιών και πολύ περισσότερο φως).

Το μονοπάτι στην πορεία γίνεται ελικοειδές καλντερίμι, που αυλακώνει την απότομη πλαγιά. Στην κοίτη της ρεματιάς δεσπόζει ένα όμορφο πέτρινο γεφύρι. Τα πεζούλια με τις επίπεδες πλάκες προσφέρουν στιγμές ξεκούρασης στην ομάδα.

Από τους 150 περίπου νερόμυλους που λειτουργούσαν στις αρχές του 20ου αιώνα στην Άνδρο, διατηρούνται σήμερα πολλοί στην κοιλάδα των Διποτάμων και μάλιστα σε αρκετά καλή κατάσταση. Η κοιλάδα έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενη περιοχή και τα κτίσματά της κηρύχθηκαν «νεότερα προβιομηχανικά μνημεία».

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΑΓ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Νωρίς το πρωί το λεωφορείο μάς μεταφέρει στην **Μονή Αγίας Ειρήνης** με χρονολογία ίδρυσης **1780**. Ένας ψηλός τοίχος από ντόπια σαθρή πέτρα περιβάλλει το μοναστήρι. Για την ανακαίνισή του τη δαπάνη έχει αναλάβει ο Ανδριώτης **πλοίαρχος Ελευθέριος Ι. Πολέμης**. Εξαιρετική η τοιχοδομία της μονής με φρουριακό χαρακτήρα, πολλές αψίδες αλλά και μακρόστενα ανοίγματα, που χρησίμευαν ως πολεμίστρες. Η θέα, κάτω χαμπλά στην Χώρα της Άνδρου, είναι εξαιρετική. Ένα μικρό όμορφο αλώνι και λίγα κλήματα συμπληρώνουν το λιτό σκηνικό αυτού του τοπίου της απόλυτης γαλήνης.

Συνεχίζουμε βορειότερα, προς την **Μονή του Αγ. Νικολάου**. Μερικά χιλιόμετρα μετά εγκαταλείπουμε την ασφάλτο και κατηφορίζουμε σε καλοστρωμένο χωματόδρομο δεξιά. Σ' ελάχιστα λεπτά

βρισκόμαστε στον αύλειο χώρο της μονής, με αιωνόβιο πλατάνι, και μια πανέμορφη μαρμάρινη κρήνη του **1760**. Εντυπωσιακό το μοναστήρι, σε υψόμετρο 350 μέτρων. Με την ογκώδη του τοιχοποιία θυμίζει φρούριο, προορισμένο να αντέχει στις επιθετικές ενέργειες των επίδοξων κατακτητών του.

Στο μαρμάρινο υπέρθυρο του καθολικού υπάρχει η εγχάρακτη χρονολογία **1757**. Εντυπωσιακά είναι τα πάμπολλα καντήλια, που κρέμονται από την οροφή και από διάφορα σημεία του ναού. Το μοναδικό φως εισχωρεί από τα χρωματιστά παράθυρα και καθώς χρυσίζει τις επιφάνειες των καντηλιών, δημιουργεί μια ατμόσφαιρα πολύ μυστηριακή. Σ' αυτό το ημίφως, ωστόσο, μπορούμε να διακρίνουμε τις θαυμάσιες παραστάσεις του ξυλόγλυπτου τέμπλου. Στον ναό φυλάσσεται η κέρα του **Αγ. Νικολάου του Νέου**, ενώ σημαντική είναι και η εικόνα του, φιλοτεχνημένη από την μοναχή **Λεοντία το 1770**.

Το μοναστήρι της Αγ. Ειρήνης, του 1780, διακρίνεται για την καλή κατασκευή της τοιχοποιίας του, που του προσδίδει χαρακτήρα φρουριακό. Απέναντι: Μονή Αγ. Νικολάου.

Το φημισμένο τοξωτό γεφύρι της «Στοιχειωμένης», σημείο στάσης αλλά και αφετηρία της επίπονης ανάβασης με τα αναρίθμητα σκαλοπάτια.

«Η χρονολογία της ανεγέρσεως της Μονής δεν είναι γνωστή εξ εξηκριβωμένων πηγών. Ο Αντώνιος Μηλιαράκης αναφέρει ότι αυτή ιδρύθη το 1560»(3)

Ωστόσο, σύμφωνα με την παράδοση, η αρχική ίδρυση της μονής τοποθετείται στο **1100**

Πριν επιστρέψουμε στα πεδινά, συνεχίζουμε πάνω απ' τη μονή ως την **Βουρκωτή**. Ακριβώς πριν από το χωριό συναντάμε ρεματιά με πολύ νερό, που καταλήγει στην φημισμένη αμμουδερή παραλία της **Άχλας**.

Χτισμένη στους πρόποδες της οροσειράς του **Πέταλου** σε υψόμετρο **700** περίπου μέτρων η Βουρκωτή, είναι ο ορεινότερος οικισμός της Άνδρου και ένας από τους ορεινότερους των Κυκλάδων. Λίγο πιο πάνω φτάνουμε σε επίπεδο αυχένα σε υψόμετρο 750 μέτρων. Απ' αυτό το εκτεθειμένο πλάτωμα η θέα είναι εντυπωσιακή σ' όλο το Δ-ΒΔ κορμό της Άνδρου και απέναντι στην Εύβοια με την χιονισμένη Όχη

ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΧΡΑΝΤΟΥ. ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ

Απ' τα ψηλώματα της Βουρκωτής χαμηλώνουμε στην μακρόστενη κοιλάδα της **Μεσαριάς**. Πεζοπορικός μας προορισμός είναι η ονομαστή Βυζαντινή **Μονή Παναχράντου**, σκαρφαλωμένη στις απότομες ΒΑ πλαγιές του όρους **Γερακώνας**. Νωρίτερα, θαυμάζουμε ανάμεσα στα περιβόλια της Μεσαριάς τον εκπληκτικής αρχιτεκτονικής ναό του **Ταξιάρχη**. Κατά τον Δημ. Κυριακού(4) «η οικοδομή φέρει τρούλλον και χωρίζεται εσωτερικώς εις νάρθηκα, μεσόναον και Άγιον Βήμα. Εις τον μεσόναον υπάρχουν δύο στύλοι εκ λευκού μαρμάρου οκτάγωνοι. Επί του κιονόκρανου ενός των οκταγώνων στύλων υπάρχει επιγραφή, εκ της οποίας προκύπτει, ότι ο ναός εκτίσθη επί αυτοκράτορος **Μανουήλ Κομνηνού**, το έτος **1158** από γεννήσεως Χριστού».

11:30. Ξεκινάμε την πορεία μας προς την Μονή Παναχράντου από το κέντρο της Μεσαριάς με κατεύθυνση N-NA. Η

αφετηρία μας βρίσκεται μπροστά στον ογκώδη πύργο **Καϊρη**. Υπάρχει πινακίδα με στοιχεία της διαδρομής, ενώ το υψόμετρο είναι **140μ**. Το μονοπάτι διασχίζει ελαιώνες ανάμεσα σε ξερολιθιές. Είναι όμορφος τόπος, με πεζούλες, ανθισμένες αμυγδαλιές και γέρικες βαλανιδιές. Κατηφορίζουμε ελαφρά, άλλοτε σε σκαλοπάτια με σχιστολιθικές πλάκες κι άλλοτε πάνω σε μαλακό στρώμα ξερόφυλλων.

11:50. Φτάνουμε στην κοίτη της πανέμορφης ρεματιάς του **Μεγάλου Ποταμού**, με την πλούσια και συνεχή ροή νερού. Υπέροχο περιβάλλον με πλατάνια και πικροδάφνες, πορτοκαλιές και σφενδάμια, τούφες πανύψηλων καλαμιών. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό του τόπου είναι το θρυλικό τοξωτό γεφύρι της «**Στοιχειωμένης**», με ισχυρότατη και επιμελημένη κατασκευή. Μεγάλες σχιστολιθικές πλάκες στο κατάστρωμα διαμορφώνουν ομαλά σκαλοπάτια. Πριν από το γεφύρι υπάρχει ένα πέτρινο αγροτόσπιτο.

-Στις αλλοτινές εποχές λειτουργούσε σαν

τελωνειακός σταθμός, αφού από εδώ κορηγείτο το διαμονητήριο για το Καστρομονάστηρο της Παναχράντου, εξηγεί ο Κώστας.

Ανηφορίζουμε σε θαυμάσιο μονοπάτι, ανάμεσα σε πικροδάφνες, σφενδάμια και λυγαριές. Στις πλαγιές της ρεματιάς υπάρχουν ωραία κτίσματα και πεζούλες με ελαιώνες. Ο ανήφορος έντονος και συνεχής, τα πέτρινα σκαλοπάτια μοιάζουν ατελείωτα.

12:25. Φτάνουμε σε πλάτωμα με πεζούλες, σε υψόμετρο 200 περίπου μέτρων. Στην αντικρινή πλαγιά αγναντεύουμε τον οικισμό των **Φάλικων**, ενώ ψηλότερα τον ερειπωμένο μεσαιωνικό οικισμό του **Πετριά**. Μικρά και μεγάλα σπίτια, όλα χτισμένα με σκούρα πέτρα της γύρω περιοχής, στενά σοκάκια ανάμεσά τους, αυθεντικό δείγμα αγροτικού οικισμού των Φράγκων στα μέσα του 13^{ου} αιώνα στην Άνδρο.

Ένα επίπεδο πλάτωμα μας ξεκουράζει απάνω από τον Πετριά, σε υψόμετρο 350 μέτρων. Χαμηλότερα τα πυκνοχτισμένα ερείπια, όλα χωρίς σκεπή, μας χαρίζουν μια κάτοψη του οικισμού μοναδική.

Κάτοψη του Μεσαιωνικού οικισμού του Πετριά, από σημείο της διαδρομής προς την Μονή Παναχράντου. Στο βάθος η Χώρα.

*Ο περίφημος βυζαντινός ναός του
Ταξιάρχη, του 12ου αιώνα.*

Χαρακτηριστικός περιστε-
ριώνας της Άνδρου.

Η επίσκεψη στην Μονή Παναχράντου είναι μια ζωηρή ανάμνηση από τον τόπο, τις κτιριακές εγκαταστάσεις και κυρίως από την φιλοξενία των μοναχών.

Εξίσου εκπληκτική είναι η θέα στην Μεσαριά και στα γύρω χωριά, στη Χώρα της Άνδρου και στην μεγάλη ράχη του Πέταλου με τις λευκές κηλίδες του χιονιού.

13:15. Μετά από χορταστική στάση 20 λεπτών συνεχίζουμε την πορεία μας. Ελάχιστα λεπτά μετά ξεστρατίζουμε αριστερά.

-Εδώ θα κάνουμε μια μικρή παράκαμψη, λέει ο Κώστας. Αξίζει τον κόπο.

Δεν έχει άδικο. 300 περίπου μέτρα μετά φτάνουμε σε μια φανταστική τοποθεσία με το ξωκκλήσι της **Αγίας Άννας**, του **1768**, μετόχι της Μονής Παναχράντου. Ο τόπος είναι από τους πιο ειδυλλιακούς που μπορεί να συναντήσει κανείς με πανέμορφο αγροτικό σπίτι, χτιστή κρήνη με άφθονο νερό, βλάστηση πυκνή και θέα μαγευτική.

Με ευχάριστα συναισθήματα συνεχίζουμε τον ήπιο ανήφορο ανάμεσα σε μεγάλα πουρνάρια και σφενδάμια.

14:00 Η πορεία μας φτάνει στο τέλος της μπροστά στο φρουριακό και τεράστιο κτιριακό συγκρότημα της Μονής. Λίγο νωρίτερα, έχουμε συναντήσει το δεύτερο, Αθωνικό τύπου μετόχι της και μια εξαιρετική κρήνη με λιθανάγλυφα και γραφή αραβική.

Το μοναστήρι είναι χτισμένο σε υψόμετρο **550** μέτρων σ' ένα βραχώδες πλάτωμα που προεξέχει σαν φυσικός εξώστης στις πλαγιές του όρους Γερακώνες. Σε μια απ' αυτές τις αντικρινές βραχώδεις πλαγιές, κατάσπαρτη από σπηλιές, διακρίνονται υπολείμματα από τοιχοποιίες ασκηταριών. Ένας απέραντος ορίζοντας απλώνεται ανεμπόδιστα. Γράφει σχετικά στο βιβλίο του ο Δημ. Κυριακός: «*Η Ιερά Μονή Παναχράντου είναι περίοπτος και τεθειμένη ως λύχνος επί την λυχνίαν, κατά την έκφρασην του Σεβασμ. Εμμανουήλ Καρπαθίου. Η πόλις Άνδρος, τα Λειβάδια, τα Λάμνρα, τα Φάλικα, η Κουμανή και άλλα κυκλούν αυτήν ως παραστάται και έμπιστοι φρουροί*».

Έξω από την πύλη υπάρχει πλακόστρωτη πλατειούλα με μεγάλα πλατάνια και πηγή με δροσερό νερό. Άφθονα νερά τρέχουν και από τις υπόλοιπες κρήνες στον αύλειο χώρο του συγκροτήματος.

Η ίδρυση της μονής σχετίζεται με την

Ένας από τους πολλούς, πολύ ιδιαίτερους περιστεριώνες της Άνδρου.

εύρεση της εικόνας της Θεοτόκου της Παναχράντου. Κατά την «Εκθεσιν Κωνσταντινουπόλεως», ως έτος ευρέσεως θεωρείται το **945**, ενώ έτος κτίσεως το **961**, όταν ο αρχιστράτηγος **Νικηφόρος Φωκάς** συνέτριψε τους Σαρακηνούς και τους εκδίωξε από την Κρήτη. Από εντοιχισμένη επιγραφή προκύπτει ως έτος ανακαίνισης το **1602**. Τον Μάιο του **1683** με Πατριαρχικό Σιγίλιο του Πατριάρχου Διονυσίου Δ' η Μονή ανακηρύχθηκε Σταυροπηγιακή, υπαγόμενη δηλαδή απ' ευθείας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ως προς την ακμή του μοναστηριού ο **Ε. Καρπάθιος** παρατηρεί ότι η «εντυχισμένη περίοδος είναι η από τον 961 μέχρι 1207, κατά την εποχή της ενδόξου Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και η πλέον άθλια η της εποχής της Φραγκοκρατίας, δηλαδή από το 1207 μέχρι το 1566. Ο λόγος είναι, ότι κατά την εποχή της Φραγκοκρατίας οι Μονές της Άνδρου είχαν περιπέσει σε αφάνεια και ο μοναχισμός σε μαρασμό».

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας άρχισε και πάλι να ακμάζει το μοναστήρι, το 1529 μάλιστα έγινε ανασύστασή του και απέκτησε σφραγίδα επιβλητική. Το

1937, τέλος, ξεκίνησαν εργασίες γενικής επισκευής.

Με επικεφαλής τον γέροντα **Ευδόκιμο**, οι μοναχοί μας υποδέχονται με μεγάλη εγκαρδιότητα.

-Μετά την πορεία θα είστε πεινασμένοι, λέει ο γέροντας. Εντυχώς ήρθατε στην ώρα σας, το φαγητό είναι έτοιμο και ζεστό.

Μας οδηγεί στην εκπληκτική αίθουσα της Τράπεζας, που με τους χοντρούς της τοίχους είναι ιδιαίτερα δροσερή, σχεδόν ψυχρή. Μέσα στις μεγάλες τους κατασρόλες όμως τα μακαρόνια και η σάλτσα είναι αχυστά και μοσχοβολούν. Καθισμένοι στα τεράστια μοναστηριακά τραπέζια, τρώμε με μεγάλη όρεξη. Πανταχού παρών ανάμεσά μας ο 80χρονος γέροντας Ευδόκιμος, που έχει ήδη συμπληρώσει μοναστική ζωή 57 χρόνων στην Παναχράντου. Είναι αληθινή ευχαρίστηση να τον έχουμε κοντά μας.

Η τελευταία ανάμνηση από την Μονή είναι ένα μακρόστενο δωματιάκι-εξώστης, που εξέχει μισό περίπου μέτρο από τον τοίχο και με την πανοραμική του τζαμαρία δημιουργεί ένα μοναδικό παρατηρητήριο σ' όλο τον ορίζοντα.

Εκπληκτική συνολική εικόνα της Χώρας από ψηλά.

Ο όρμος του Κορθίου, μια πανέμορφη αμμουδερή αγκαλιά, με την παραθαλάσσια ομώνυμη κωμόπολη και τους μικρότερους οικισμούς.

ΑΝΔΡΟΣ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ ΜΕΤΑ. ΣΤΟ ΕΡΗΜΙΚΟ ΝΑ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

Στο τρίτο δεκαήμερο του Απρίλη, στην καρδιά της άνοιξης πια, αποφασίζουμε με την Άννα να επιστρέψουμε στην Άνδρο. Σκοπός μας είναι να περιηγηθούμε την περιοχή του Κορθίου και της Χώρας με μεγαλύτερη άνεση χρόνου και με συνθήκες ανοιξιάτικες.

Για το πρώτο τμήμα της επίσκεψής μας επιλέγουμε ως ορμητήριο τον όρμο του Κορθίου και πιο συγκεκριμένα τις νεότευκτες, περιποιημένες **«SUITES AUGOUS-TIS»**, πολύ κοντά στην αμμουδιά.

Καθώς βγαίνουμε για έναν περίπατο στην προκουμαία του Κορθίου μας καλημερίζει ένα θέαμα πολύ όμορφο και ευχάριστο. Είναι καμιά δεκαριά ιστιοσανίδες με τα πολύχρωμα πανάκια τους που έχουν βγει στ' ανοιχτά του κόλπου. Επωφελούμενα από τις ζωντανές πνοές του πρωινού σορόκου τα σκαφάκια, μετακινούνται με

ταχύτητα ή στρίβουν με μαεστρία κι αλλάζουν κατευθύνσεις στη γαλάζια επιφάνεια του νερού. Το πιο αξιοσημείωτο είναι, ότι χειριστές των ιστιοσανίδων είναι μικρά παιδιά, με την άγρυπνη επίβλεψη και τις οδηγίες του εκπαιδευτή τους, που τα παρακολουθεί με φουσκωτό.

Υπάρχει κοντά μας ένα τμήμα του νησιού, που εμφανίζεται τελείως ακατοίκητο στο χάρτη και μάλιστα με οδικό δίκτυο χωμάτινο. Είναι η μεγάλη περιοχή, που εκτείνεται ανατολικά και νότια του Κορθίου, ως το ακρωτήριο **Στενό**. Ξεκινάμε να την γνωρίσουμε, παίρνοντας τον παραθαλάσσιο χωματόδρομο στ' ανατολικά.

Μια μεγάλη πέρδικα, από τις πολλές που έχουμε δει ως τώρα στην Άνδρο, σηκώνεται και πετάει μακριά. Μερικά μέτρα χαμηλότερα η ακτογραμμή εξελίσσεται βραχώδης, με διάφανα νερά. Περνούν από τα μάτια μας πάμπολλες πεζούλες, όπου κάποτε καλλιεργούντο τα δημητριακά της Άνδρου και ιδιαίτερα το κριθάρι. Σύμφωνα μάλιστα με το Δ.Κυριακού, « η περιοχή

Κορθίου ήτο η πρώτη εις την παραγωγήν κριθής και δευτέρα η της Χώρας Άνδρου»

Να κι ένας παμπάλαιος περιστεριώνας στην πλαγιά. Στο δρόμο ένα ρυάκι με λιγοστό νερό. Χαμπλά, ο όρμος του Κορθίου, απλωμένος αρχοντικά. Το τοπίο συμπληρώνουν πέτρινα αγροτόσπιτα με δώμα, ένα ξωκκλήσι, ένα αλωνάκι. Όσο ανηφορίζουμε, η θέα γίνεται εντυπωσιακότερη αλλά κι ο χωματόδρομος ακατάλληλος για συμβατικά αυτοκίνητα.

Κάποια στιγμή εμφανίζονται μπροστά μας, τελείως ξεκομμένα από οποιοδήποτε φράχτη, τέσσερα «στήματα», τέσσερις όρθιες πλάκες, φυτεμένες στη γη, η μια δίπλα στην άλλη, που μοιάζουν με μενίρ. Η επιφάνειά τους είναι κατάσπαρτη με μικρά βαθουλώματα και κοιλότητες, σαν να προήλθαν από μακροχρόνια διάβρωση. Είναι μια εικόνα συγκλονιστικά λιτή και απίστευτα γοητευτική. Άλλωστε, σ' όλη την μέχρι τώρα διαδρομή μας, αδιαφιλονίκητοι πρωταγωνιστές των οπτικών μας ερεθισμάτων είναι, εκτός από το λιτότατο κυκλαδίτικο τοπίο, οι φράχτες

και τα «στήματα», τα θαυμάσια τούτα έργα λαϊκής αρχιτεκτονικής των περασμένων εποχών.

Σ' αυτή την άγονη λοιπόν και ερημική περιοχή της Άνδρου, που χωρίς δέντρα, νερά και οικισμούς μοιάζει να μην έχει κανένα ενδιαφέρον, συναντάμε συγκεκριμένους μερικούς από τους ωραιότερους ίσως εκπροσώπους της Ανδριώτικης ξερολιθιάς. Πολύτιμα και εξαιρετικά γλαφυρά στοιχεία για τα «στήματα» και τους φράχτες του νησιού αντλούμε από το άρθρο του γλύπτη **Γιάννη Ασπρά**, εκπροσώπου του Συλλόγου **Αιγέας**. Γράφει λοιπόν ο Γ. Ασπράς: «*Η Άνδρος... καλύπτεται από συνεχόμενες οροσειρές, με απότομες πλαγιές, χωρίς πεδιάδες. Μόνο φαράγγια, ρεματιές και κοιλάδες με άφθονα νερά υπάρχουν. Νησί που το ριζικό του είναι ζυμωμένο με θάλασσα και πέτρα. Ο μαρμαρυγιακός σχιστόλιθος επικρατεί απ' άκρη σ' άκρη στο νησί. Πέτρωμα που άφησε το τοπίο να χαράξει στον ψυχισμό των κατοίκων την ανείπωτη τέχνη, μαζί με την ανέχεια και την φτώχεια*».

Τα παιδιά στο Κόρθι με τις ιστιοσανίδες τους επωφελούνται από τον ηρωινό σορόκο.

Για τα στήματα, ιδιαίτερα, ο Γ. Ασπράς αναφέρει, ότι «οι αποστάσεις που τοποθετούνται τα στήματα ποικίλλουν από 0,50εκ. έως 1,5-2μ. Από περιέργεια έσκαψα με τα εργαλεία της δουλειάς μου σε πολλά και διαφορετικά σημεία στο νησί όπου εδράζονται τα στήματα, έως ότου βρω την άκρη της βάσης τους. Διαπίστωση, πως δεν είναι απλά τοποθετημένα αλλά **πακτωμένα**, δηλαδή βυθισμένα βαθειά στο έδαφος, ενώ στο βραχώδες σχιστολιθικό,

όσο επέτρεπε η σκληρότητα της συνοχής της μάζας του βραχώδους. Το ίδιο συνέβαινε και σε εδάφη επικλινή και απότομα, έως δύσβατα. Στα τελευταία είδη εδαφών, το στήμα εβυθίζεται όσο ήταν δυνατόν, όμως και στις δυο πλευρές του στήματος τοποθετούσαν πέτρες σαν σφήνες, για να στηθούν όρθια από μόνα τους (**ίσταμαι, ίστημι, στήνω, στήμα.**)

Συνεχίζοντας ο Γ. Ασπράς τις συναρπαστικές του διαπιστώσεις αναφέρει ότι

«δέος καταλαμβάνει τον οδοιπόρο παρατηρητή (5) βλέποντας πάνω στα διάραχα (απότομες πλαγιές) τις μάντρες να κρέμονται κυριολεκτικά, όσο απόκρημνη κι αν είναι η πλαγιά, με τα στήματα να φαντάζουν σαν **ασπίδες βυζαντινών πολεμιστών**, χωρίς ο χρόνος να ζηλεύει την ύπαρξή τους. Δεν συζητήσαν καν τον τόσο κόπο και ιδρώτα τους αυτοί οι παλιοί Ανδριώτες, γιατί απλώς έτσι έπρεπε να κατασκευασθούν, **στερεά**.

ΑΝΔΡΟΣ

Στη διάρκεια της διαδρομής από το Κόρθι ως την παραλία Κρεμμύδες εκπληκτικές εικόνες αποκαλύπτονται στα μάτια μας. Στις περισσότερες κυριαρχούν με την ιδιόμορφη και τόσο περίτεχνη κατασκευή τους οι φράχτες ξερολιθιάς, με τις μεγάλες όρθιες πλάκες σχιστόλιθου, τα περίφημα «στήματα».

Παρά την ταπεινή κατασκευή τους τα αγροτικά κελιά ή «μπαρμπακάδες» έχουν ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία που πρέπει να προέρχονται από παράδοση αιώνων. Θεωρούνται απαραίτητα στον γεωργό για την πρόσκαιρη διαμονή του ίδιου, των αρσενικών ζώων ή την πρόχειρη αποθήκευση της σοδειάς, επειδή τα χωράφια συχνά είναι μακριά από την κατοικία. Οι τοίχοι δεν φέρουν κονίαμα, μένουν εσωτερικά και εξωτερικά ασοβτίστοι. Στεγάζονται με επίπεδη στήλη, το «δώμα», που ακολουθεί τον ίδιο τρόπο κατασκευής, όπως σε όλο το Αιγαίο.

Και αυτά τα στήματα ήταν κολώνες της κατασκευής τους. Χωρίς αυτές το κτίσμα τους θα κατέρρεε, επειδή είναι στημένο μέσα στο χώρο χωρίς υποστήριξη, βαλλόμενο όλο το χρόνο από κυκλαδίτικους ανέμους και βροχές, που δεν συγχωρούν λάθη ή παραλείψεις. Αν κάποιο κομμάτι καταστρεφόταν, η καταστροφή σταματούσε στο αμέσως επόμενο στήμα. Σε αρκετά σημεία του νησιού, όπου οι μάντρες έχουν καταρρεύσει είτε από ζώα που ανεβοκατεβαίνουν κάνοντάς τα περασιές, είτε από τον άνθρωπο κυρίως, τα μόνα κομμάτια που παραμένουν όρθια είναι τα πακτωμένα στήματα, αποδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό το ορθό της σκέψης. Καταλήγοντας ο Γ. Ασπράς αναφέρει: « Η χειροποίητη ξερολιθιά της Άνδρου είναι μια αρχέγονη, μπορεί να πει κανείς, μορφή αγροτικής φιλοσοφίας, που καταφέρει να επιλύει ριζικά, καλύπτοντας πλήρως το πρωτόγονο συναίσθημα της

επιβίωσης σε δύσκολους χρόνους κατά τον 13^ο-14^ο αιώνα. Παρ' όλο που δημιουργήθηκε σαν μέσο επιβίωσης, είναι τελικά ένα έργο τέχνης γεμάτο έμπνευση κι ευαισθησία.

Μ' αυτό το θαυμαστό «πέτρινο τοπίο» πάντα ολόγυρά μας, φτάνουμε στην κορυφή της λοφογραμμής, σε υψόμετρο 400 περίπου μέτρων. Εδώ υπάρχει εγκατεστημένη κεραία κινητής τηλεφωνίας καθώς κι ένα τρίστρατο. Το αριστερό του παρακλάδι κατηφορίζει στην παραλία «**Κρεμμύδες**» και στον ναό του **Αγίου Ιωάννη**. Δύσκολος ο δρόμος, μόνον για 4X4, χαμπλώνει με στροφές ανάμεσα σε αλληπάλληλες αιμασιές, αγροτόσπιτα και περιτέχνες πάντα ξερολιθιές. Κάποια στιγμή εμφανίζεται χαμηλά η κάτοψη της αμμουδιάς πολύ θεαματική. Ακριβώς από πάνω ορθώνεται προστατευτικά μια βραχώδης χερσόνησος, με την κατάλευκη πινελιά του Αν-Γιάννη στην

Τα «στήματα» που έχουν απομείνει όρθια, δημιουργούν εικόνα απίστευτης ωραιότητας.

*Εωκκλήσι Αγ. Ιωάννη
του Προδρόμου.*

Η εξωτική ομορφιά παραλία «Κρεμμύδες». Στις 21 Απριλίου τα νερά της είναι απίστευτης διαφάνειας αλλά ιδιαίτερα δροσερά.

κορυφή της. Πιο πίσω ακόμη, σε επαφή σχεδόν με το νότιο άκρο της Άνδρου, μας γνέφει η γειτόνισσά της η Τήνος.

Τέσσερα χιλιόμετρα μετά το τρίστρατο ο δρόμος φτάνει στο επίπεδο της ακτής και, 600 μέτρα μετά, στην κορυφή του λοφίσκου του Αη-Γιάννη. Τσιμεντόστρωτος αύλειος χώρος, μερικά πέτρινα τραπεζάκια και δύο αίθουσες με τραπεζοκαθίσματα για το πανηγύρι του Αγίου. Το εσωτερικό του ναού, που είναι αφιερωμένος στον **Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο**, είναι πλακόστρωτο, λιτό και ανακαινισμένο το 1929. Δίπλα ακριβώς, ταπεινό και με χαμηλότερο μπόι, βρίσκεται το εκκλησάκι του **Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου**.

Ένας δυνατός άνεμος όστρια-σορόκος, μας βρίσκει στο εκτεθειμένο σημείο της κορυφής. Ακριβώς από κάτω, η παραλία «Κρεμμύδες» παραμένει αδιάφορη και ατάραχη, στην γαλήνια επιφανεία της δεν φτάνουν οι πνοές. Μεγάλος πειρασμός τα διαυγή, πεντακάθαρα νερά. 21 του Απρίλη σήμερα, μέρα σημαδιακή για τον σύγχρονο ελληνισμό. Ζωντανεύουν στο μυαλό μου οι

μνήμες, 45 χρόνια πριν. Ρίχνω μια βουτιά στα ολόδροσα νερά. Για ν'άποδιώξω από πάνω μου καθετί που φέρνει η μιανή εκείνη μέρα στο μυαλό.

Το δειλινό μάς βρίσκει στον λόφο του **Προφήτη Ηλία**, σε υψόμετρο **682** μέτρων. Νωρίτερα, έχουμε διανύσει από το τρίστρατο 6 περίπου χωμάτινα, απολύτως ερημικά και θεαματικά χιλιόμετρα: ξωκκλήσι **Αγ. Τρύφωνα**, κορυφή **Ράχης** στα **612μ**. **Μονή Ζωοδόχου Πηγής Φλετρών**, κασίκια, καλύβια με ξερολιθιά και πάμπολλα σφενδάμια. Στο ξωκκλησιάκι του Προφητηλίου δεν φτάνει ο δρόμος. Ανηφορίζουμε λοιπόν για μερικά λεπτά το μονοπάτι, ως τα **682** μέτρα στο ψηλότερο σημείο του λόφου όπου η θέα είναι μοναδική. Με έκπληξη παρατηρούμε, ότι από τη σκεπή του ξωκκλησιού εξέρχεται το τσιμεντένιο κολωνάκι της Γ.Υ.Σ. στην πιο πρωτότυπη θέση που έχουμε δει ποτέ. Η τελευταία ειδυλλιακή εικόνα είναι δύο ντόπιων βοσκών, που μέσα από την ξερολιθιά ενός φράχτη οδηγούν το κοπάδι τους για την νύχτα στο μαντρί.

Η ΤΟΣΟ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ

Την ολοήμερη περιήγησή μας στις ερμικές εξοχές της Νότιας Άνδρου διαδέχεται η διαμονή μας στην κοσμοπολίτικη **Χώρα**, την πρωτεύουσα του νησιού. Η οποία αποτελεί, μαζί με την Ερμούπολη της Σύρου, μοναδικό δείγμα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής στα Κυκλαδίτικα νησιά.

Η Χώρα της Άνδρου δεν είναι νέος οικισμός, χρονολογείται από τα χρόνια του Μεσαίωνα. Όπως σημειώνει η **Αγγελική Χαριτωνίδου(6)**, με την κατάλυση του Βυζαντινού κράτους το 1204 από την Δ' Σταυροφορία, η Άνδρος παραχωρείται το **1207** στον **Μαρίνο Δάνδολο**, ανεψιό του Δόγη της Βενετίας, και παραμένει στην κυριαρχία των Βενετών ως το **1566**. Το στρατιωτικό και διοικητικό κέντρο ιδρύει

ο Δάνδολος σ' έναν φυσικά οχυρό βράχο, που περιτριγυρισμένος από θάλασσα, ορθώνεται στην άκρη μιας μικρής χερσονήσου. Είναι το «**Μέσα Κάστρο**». Στην περίμετρο του βράχου υψώνεται ορθογώνιο τείχος με πύργους, το παλάτι του Βενετού δυνάστη και μια στέρνα για νερό, χτισμένα όλα με ντόπια, σκληρή, γκριζομαυρή πέτρα. Η μεσαιωνική πολιτεία, εξ άλλου, το «**Κάτω Κάστρο**», ιδρύθηκε στην μικρή χερσονήσο,

Ό,τι έχει απομείνει από τον οχυρό βράχο με το περίφημο «Μέσα Κάστρο». Η πρόσβαση σήμερα εξασφαλίζεται με μερικών μέτρων αναρρίχηση στην απότομη αφιδωτή γέφυρα.

την στενή γλώσσα στεριάς, που εκτείνεται προς το εσωτερικό.

Αρχικά μια κινητή γέφυρα πρέπει να ένωνε το Μέσα Κάστρο με τη χερσόνησο. Στην ίδια θέση χτίστηκε η πέτρινη μονότοξη αφιδωτή γέφυρα, που διαβρωμένη από αιώνων αλμύρα, σώζεται ακόμα, ενώ στο φρούριο ελάχιστα ερείπια απομένουν. Σήμερα απέναντι από την γέφυρα, πάνω από τη βραχώδη ακτή, ορθώνεται, ανεππρέαστος από τις πνοές των πελαγίσσιων ανέμων, ο **Αφανής Ναύτης** του **Μιχάλη Τόμπρου**.

Η περιδιάβαση στη Χώρα της Άνδρου είναι ένα συναρπαστικό οδοιπορικό που μας αποκαλύπτει ποικίλες πτυχές διαφόρων ιστορικών περιόδων όπως: τον εκπληκτικό πρώτο πεζόδρομο της Ελλάδας που κατασκευάστηκε από ακριβό τνιακό μάρμαρο επί δημαρχίας Μιχαήλ Πολέμη, τις παλιές μεσαιωνικές συνοικίες, τα μουσεία και τα λαμπρά κτίρια των ευεργετών, τις ευρύχωρες πλατείες με τις προτομές, τους ανδριάντες, τις μνημιακές κρήνες και τα εμβληματικά αρχοντικά. Και όπως σημειώνει η Ιστορικός Τέχνης και Αρχαιολόγος **Λουίζα Καραπιδάκη**(7) «στην Χώρα της Άνδρου το μνημειώδες συνυπάρχει με το λιτό, η δεξιοτεχνία των ντόπιων μαστόρων με το μοντέρνο της εποχής, ενώ το περικαλλές υπερτερεί, ώστε συχνά τα έργα να είναι μοναδικά»

Συναρπαστική είναι η εμπειρία της διαμονής μας στην «**Μικρά Αγγλία**» της Χώρας. Η ονομασία της ξενοδοχειακής μονάδας μοιάζει αρχικά τελείως παράδοξη. «Μικρά Αγγλία» στην Άνδρο! Πολύ γρήγορα λύεται το μυστήριο. «Μικρά Αγγλία» είναι ο τίτλος του ομώνυμου βιβλίου της **Καρουσιάνη** για την Άνδρο. Είναι επίσης το παρατσούκλι που δόθηκε στην Άνδρο λόγω της στενής σχέσης που είχαν άλλοτε οι κάτοικοί της, εφοπλιστές κυρίως και ναυτικοί, με την Μεγάλη Βρετανία. Άψογο από κάθε άποψη το ξενοδοχείο, τόσο από εγκαταστάσεις όσο και από ανθρώπινο δυναμικό, αποτέλεσε την αφετηρία των περιηγήσεών μας για τις τελευταίες μέρες της παραμονής μας στην Άνδρο.

ΟΙ ΑΜΜΟΥΔΕΡΕΣ ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η μακρόστενη, βραχώδης χερσόνησος της Χώρας, περιβάλλεται από παραλίες αμμουδερές, ιδιαίτερα φιλικές. Η πρώτη που συναντάμε, καθώς προσεγγίζουμε από τα νότια την πρωτεύουσα του νησιού, είναι ο μακρόστενος ορμίσκος **Λύδη**, που όπως τον αντικρύζουμε από ψηλά, μας εντυπωσιάζει με την εξωτική του ομορφιά. Μονοπάτια χωρίς σήμανση αλλά με ορατό ίχνος καταλήγουν με σύντομη πορεία από τον ασφαλτόδρομο του ελικοδρομίου ως την ακτή.

Ο αμέσως επόμενος όρμος, πολύ μεγαλύτερος αυτός, που με τα νερά του βρέχει τα ανατολικά κράσπεδα της Χώρας, είναι το **Παραπόρτι**. Ακολουθούμε τον στενό τσιμεντένιο δρομίσκο, δίπλα στη ροή του Μεγάλου Ποταμού, που ανάμεσα από πυκνή βλάστηση, φτάνει ως την αμμουδιά, σχηματίζοντας μικρό υγροβιότοπο με πάπιες. Είναι προνόμιο για τους παραθεριστές αλλά και

τους ντόπιους να έχουν δίπλα στα σπίτια τους μια τέτοια θαυμάσια αμμουδιά.

Τις παραλίες της Χώρας συμπληρώνει προς τα βόρεια ο όρμος του **Νημποριού**(8), με το μεγαλύτερο άνοιγμα από τους τρεις. Ο όρμος καταλήγει στις λιμενικές εγκαταστάσεις και στον συνοικισμό του Νημποριού. Γράφει σχετικά ο **Γιώργος Τάταρης** (9): «Απέναντι από την εξαιρετικής αισθητικής πρωτεύουσα της Άνδρου βλέπεις το Νημποριό, την απαραίτητη κακόγονστη και ακαλαίσθητη συνοικία δίπλα σε κάθε αρχιτεκτονικό κομφοτέχνημα, προϊόν της μη ελεγχόμενης και άναρχης δόμησης, που αλλοιώνει την φυσιογνωμία της περιοχής. Αυτό γίνεται περισσότερο κατανοητό, αν αντιπαραβάλλεις την εικόνα αυτή με τα απέραντα περιβόλια προς τη νότια πλευρά της Χώρας, το Παραπόρτι».

Τις εντυπώσεις σώζει η θαυμάσια κάτοψη του όρμου Γιάλια από τον λοφίσκο της **Αγ. Τριάδας** με το ομώνυμο ξωκκλήσι και το μνημείο του **Λεωνίδα Εμπειρικού** (1871-1948) που δεσπόζει πάνω από το Νημποριό.

Ο όγκος του Αφανούς Ναύτη δεσπόζει στην πλατεία Γουλανδρή, απέναντι ακριβώς από την πέτρινη αφιδωτή γέφυρα του Μέσα Κάστρου. Ο υπερμεγέθης μπρούτζινος ανδριάντας δημιουργήθηκε το 1959 από τον γλύπτη Μιχάλη Τόμπρο, γιο Ανδριώτη μαρμαρά. Θεωρείται ένα από τα πιο γνωστά έργα του μεγάλου γλύπτη.

Ανατολή ηλίου στη Χώρα. Διακρίνεται το Μέσα Κάστρο και ο Φάρος.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΕΝΗΤΕΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΙΑ ΣΤΡΑΤΑ ΜΟΝΑΔΙΚΗ

Πόσο διαφορετικά και συναρπαστικά χαρακτηριστικά μπορεί να περιλαμβάνει μια πεζοπορία τριών ωρών; Μας το αποκάλυψε η παραδοσιακή στράτα από τους Μένητες ως τη Χώρα, τότε που οι παλιοί χρησιμοποιούσαν για τις μεταφορές των προϊόντων και τις μετακινήσεις τους τα υποζύγια και τα πόδια. Ας ακολουθήσουμε τα χνάρια τους αποφεύγοντας, όσο μπορούμε, τους βέβηλους ασφαλτόδρομους.

Η αφετηρία του μονοπατιού δεν θα μπορούσε να ήταν πιο ειδυλλιακή: είναι οι μαρμάρινες λεοντοκεφαλές με την εκπληκτική ροή νερού στην πλατειούλα της **Κοίμησης Θεοτόκου** των Μενήτων. Πλατάνια, καρυδιές, δροσιά, βουερός ήχος νερού, φυσικό περιβάλλον μοναδικό.

12:05 Ξεκινάμε από υψόμετρο **200** μέτρων με σύντροφο την γνώριμη τενεκεδένια πινακιδούλα με τον αριθμό «**1**». Κατηφορίζουμε σκαλοπάτια, που ελίσσονται ανάμεσα σε σπίτια με σαρδελώματα,

λουλούδια, περιβολάκια με συκιές και λεμονιές. Λίγα λεπτά μετά φτάνουμε στην κοίτη της ρεματιάς. Εδώ βρίσκεται το πέτρινο γεφυράκι του **Εμπειρικού**, με ημερομηνία **15 Ιουνίου 1890**. Ανηφορίζουμε δευτερεύουσα ρεματιά με καλύτεριμάκι και σκαλοπάτια. Αναρίθμητα λουλούδια, η άνοιξη στις καλύτερες στιγμές της. Αιωνόβιες βαλανιδιές φέρνουν την ορεινή Ελλάδα στο νου, ενώ παραδίπλα, λεμονιές και πορτοκαλιές επαναφέρουν την εικόνα του νησιού. Ανάμεσα στα χόρτα του μονοπατιού εμφανίζονται μερικές κιτρινωπές και πανύψηλες ορχιδέες, που συναντάμε για πρώτη φορά.

Βαδίζουμε στα ψηλώματα της ευρύτατης κοιλάδας με τα αναρίθμητα κυπαρίσσια και τον μακρόστενο οικισμό της Μεσαριάς. Το μονοπάτι ισορροπεί ανάμεσα στο προστατευτικό τοιχαλάκι των απότομων πρανών και στον ψηλό μαντρότοιχο, στο εσωτερικό της πλαγιάς.

Εμφανίζονται απέναντί μας τα **Λάμυρα** και πιο πίσω η Χώρα της Άνδρου. Λιγότερη στάση στη σκιά γιγάντιας βαλανιδιάς.

Η πανέμορφη αμμουδιά στον στενό ορμίσκο Λύδη.

Στη συνέχεια φαρδιά πλακόστρωτα σκαλοπάτια, φράχτες με στήματα, πουρνάρια και σφενδάμια. Οι εναλλαγές του τοπίου είναι συνεχείς.

13:00 Μια ώρα μετά την αναχώρησή μας φτάνουμε σε υπέροχο σημείο της ρεματιάς στη σκιά πλατανιών. Σε μεγάλη όρθια πλάκα διαβάζουμε: «ΟΔΟΣ ΡΑΟΥΣΑ, ΔΑΠΑΝΗ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ 1912». Στη σκιά του φράχτη η Άννα φωτογραφίζει μια μαύρη πεταλούδα με κίτρινες κηλίδες. Να κι ένας παμπάλαιος περιστεριώνας στο αριστερό πρანές. Σ' ένα 10λεπτο φτάνουμε στα πρώτα σπίτια των Λάμυρων σε υψόμετρο 145 μέτρων. Στενοσόκακα στρωμένα με φαρδειές πλάκες ή τσιμεντάκι, ωραία σπίτια με δέντρα και λουλούδια, μια κωνοειδής καπνοδόχος με γαλάζιο καπελλάκι, μπαχτσεδάκια με αγκινάρες. Κάτω από μικροσκοπικό, πανέμορφο γεφύρι μουρμουρίζει το νερό. Λίγο πιο κάτω και τρίτο γεφυράκι, με δαπάνη Κ.ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ το **1899**.

Κατευθυνόμαστε σ' ένα λόφο. Στην κορυφή του δεσπόζει μεγάλος ναός. Για 100 περίπου μέτρα ανηφορίζουμε

Οι λεοντοκεφαλές στους Μένητες είναι η αφητηρία της εκκλησιαστικής διαδρομής ως τη Χώρα, που μας επιφυλάσσει εικόνες, φυσικού αλλά και δομημένου περιβάλλοντος, μεγάλης ομορφιάς. Είναι μια διαδρομή που δεν πρέπει να παραλείψει να πραγματοποιήσει κάθε λάτρης της πεζοπορίας, επισκέπτης της Άνδρου.

Τις αρχαιότερες κρήνες της Άνδρου τις συναντά κανείς στους ερειπωμένους αγροτικούς οικισμούς, στους παλιούς πύργους και στα μεσαιωνικά μοναστήρια. Τυπολογικά δεν διαφέρουν μεταξύ τους. Τα άφθονα νερά ηγαζούν μέσα από το βράχο και χύνονται σε μια ημισφαιρική καλοδουλεμένη μαρμάρινη γούρνα. Στεγάζονται πάντα μπροστά με θόλο, που σχηματίζει αφιδωτή είσοδο. Διαφορετικού τύπου είναι η κρήνη με τους επτά συνεχόμενους κρουνοί και μαρμάρινες λεοντοκεφαλές στους Μένητες. Στον 18 αιώνα και στις αρχές του 19ου αιώνα παρατηρείται ένας συναγωνισμός ανάμεσα στους άρχοντες για τις νέες κρήνες ή για ανακαίνιση παλιών. Πάνω από τους κρουνοί εντοιχίζονται ανάγλυφα διακοσμητικά θέματα θαυμάσια τέχνης λαϊκού ανατολίτικου ή δυτικού μαρμάκου. Ίσως είναι έργα μαστόρων της Τήνου που αυτήν την εποχή η λιθογλυπτική της βρίσκεται σε ακμή, μια τέχνη που την δουλεύουν και έξω απ' το νησί τους.

ασφαλτόδρομο και αμέσως μετά τον εγκαταλείπουμε και βρίσκουμε σκαλοπάτια με το γνώριμο σήμα «1». Μπαίνουμε σε θαυμάσιο πλακόστρωτο δρομάκι, στην οικιστική ενότητα των Λάμυρων. Σε υπέρθυρο σπιτιού μια μαρμάρινη πλάκα έχει εγχάρακτη χρονολογία **1840**. Λίγο αργότερα περνάμε από την «**Παραδοσιακή Κρήνη Λαμύρων**», καμαροσκέπαστη και με δύο κρουνοί απ' όπου ρέει άφθονο νερό. Η εντοιχισμένη επιγραφή αναφέρει: «ΤΩ ΧΩΡΙΩ ΛΑΜΥΡΩΝ 1850 Κ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ». Ακολουθεί η πλατειούλα 28^{ης} Οκτωβρίου με το οίκημα του «ΠΑΛΑΙΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ».

Συνεχίζουμε σε χορταριασμένο πλακόστρωτο μονοπάτι, ανάμεσα σε περιβόλια και γέρικες ελιές. Διασχίζουμε κάθετα την ασφαλτο και συνεχίζουμε με το ίδιο εκπληκτικό πλακόστρωτο μονοπάτι.

14:00 Με σκαλοπάτια που ξεπερνούν τα 70 φτάνουμε στον ναό της Παναγίας με τρούλλο και χρονολογία **1879**. Βρισκόμαστε ήδη στον οικισμό της **Υψηλούς**. Συνεχίζουμε δεξιά του καμπαναριού κι ένα λεπτό μετά βγαίνουμε στην ασφαλτο. Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε, ότι στην μέχρι τώρα διαδρομή μας η σήμανση είναι γενικά επαρκής, με το ερυθρόλευκο τενεκεδάκι «1» και επικουρικά με μπλε λαδομπογιά. Επειδή όμως οι αλλαγές της κατεύθυνσης είναι συνεχείς, χρειάζεται κάποια προσοχή.

Μια ξύλινη πινακίδα αναφέρει, μεταξύ άλλων προορισμών και τη **Χώρα**, με χρόνο **55'**. Αμέσως μετά συναντάμε την «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΡΗΝΗ ΥΨΗΛΟΥ», που κατασκευάστηκε το **1763** από τον ιερέα **Δ.Μηνδρινό** και ανακαινίσθηκε από τον **Ν.Κ. Εμπειρικό το 1890**. Υπέροχη πάντα η διαδρομή συνεχίζει με 65 ξεκούραστα σκαλοπάτια, πλακόστρωτο δρομάκι, μεγάλα σπίτια και νέα κρήνη του **1862**. Η βλάστηση γίνεται ξαφνικά τόσο πυκνή, ώστε βαδίζουμε στο σκοτάδι. Να κι ένα ακόμα πέτρινο γεφυράκι που ανεγέρθηκε το **1929** από τον **Μιχαήλ Γουλανδρή**.

14:30 Βρισκόμαστε μπροστά στην καμαροσκέπαστη «**Κρήνη Υψηλού**», κατασκευασμένη το **1818**. Είναι ένα ιδανικό σημείο στάσης με πλακόστρωτα

πεζουλάκια, υπέροχη σκιά και δροσιά από μεγάλα πλατάνια και καρυδιά. Εδώ και το πέτρινο γεφυράκι του **Γ.Κ. Εμπειρικού του 1891**. Βγαίνουμε στην ασφαλτο και την διασχίζουμε με κατεύθυνση ΝΑ. Για αρκετά λεπτά η πορεία μας κατηφορίζει με τσιμεντόστρωτο μονοπάτι και σκαλοπάτια. Φτάνουμε σε μεγάλη, κατάφυτη ρεματιά. Διασχίζουμε την κοίτη με γεφυράκι που αποτελούν μεγάλες πλάκες. Το μονοπάτι είναι χωμάτινο πια και μετά τα περιβόλια βαδίζουμε στην πυκνή σκιά δρυών, σφενδαμιών και πουρναριών. Τσιμεντόδρομος και στη συνέχεια μονοπάτι με πλάκες.

15:00 Φτάνουμε με χαλαρό ρυθμό στα πρώτα σπίτια της Χώρας. Μερικά λεπτά μετά συναντάμε μεγάλη ξύλινη πινακίδα που αναφέρει: «ΠΡΟΤΥΠΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΧΩΡΑ-ΥΨΗΛΟΥ-ΣΤΡΑΠΟΥΡΓΙΕΣ-ΛΑΜΥΡΑ-ΜΕΝΗΤΕΣ». Ακολουθεί ανηφορικός τσιμεντόδρομος, κουραστικά σκαλοπάτια και τερματίζουμε πλάι στο παράρτημα του Ι.Κ.Α Σε τρεις μόλις ώρες πέρασαν από τα μάτια μας αναρίθμητα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των δύο τελευταίων αιώνων του τόπου, απίστευτες εναλλαγές φυσικού και αστικού τοπίου, πέτρινα γεφύρια και οι περισσότερες παλιές και καλοφτιαγμένες κρήνες που έχουμε δει ποτέ.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Είναι οι αναβαθμοί, οι πεζούλες ή αλλιώς οι παραβολές
2. Εκπρόσωπος του Συλλόγου προστασίας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Απέναντι: Το σαρδέλωμα είναι το ιδιότυπο σοβάτισμα πολλών παραδοσιακών σπιτιών της Άνδρου με μυστρί. Το οπτικό αποτέλεσμα είναι πολύ ιδιαίτερο, γιατί διαγράφονται οι αυλακώσεις των αρμών με λευκές γραμμώσεις, που δημιουργούν φωτοσκιάσεις στις επιφάνειες των τοίχων. Αντίθετα λοιπόν με τα μεσαιωνικά χρόνια, που τα σπίτια δεν σοβάτιζονταν ούτε ασβεστώνονταν εξωτερικά, το «αιγαίο-οπελαγίτικο σαρδέλωμα» –όπως λέγεται– έγινε μια συνήθεια νεοελληνική, που οι Ανδριώτες μάστορες του έδωσαν τέλεια μορφή και έγινε στην Άνδρο έργο τέχνης, ανεπανάλητο στην σύγχρονη εποχή.

Το Κόρθι είναι ένα υπέροχος αμμουδερός όρμος στα ΝΑ της Άνδρου. Στον μυχό του απλώνεται αρχοντικά η γραφική κωμόπολη. Μερικές δεκάδες μέτρα απ' την ακτή δεσπόζει το νεότευκτο συγκρότημα «Augustis Suites» Διαθέτει 10 ανεξάρτητα και ευρύχωρα διαμερίσματα 2-5 ατόμων, με πλήρως εξοπλισμένη κουζίνα, δορυφορική Τ.Υ. και INTERNET, AIR CONDITION, PARKING και BAR. Το πρωινό στην ευρύχωρη αίθουσα είναι πλούσιο, και η διαμονή άνετη και ευχάριστη.

Augustis Suites Κόρθι Άνδρος

Τηλ. 22820
61450 / 61133 &
6972 840289
www.augustis.gr

της Άνδρου «Αιγέας»

3. Δημητρίου Ν. Κυριακού, «ΑΝΔΡΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

4. «ΑΝΔΡΟΣ», όπ.π

5. Όπως άλλωστε κι εμάς

6. «ΑΝΔΡΟΣ» εκδ. ΜΕΛΙΣΣΑ, 2001

7. Στο Εισαγωγικό της Σημείωμα στο βιβλίο «ΑΣΤΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ»

8. Άλλοι τύποι γραφής είναι «Νειμποριό και Νιμποριό»

9. «ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΔΡΟ ΤΟΥ 2009»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Λία Δανιόλου, «ΑΣΤΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ», εκδ. ΜΙΛΗΤΟΣ, Αθήνα 2011

-Αγγελική Χαριτωνίδου, «ΑΝΔΡΟΣ», εκδ. οίκος ΜΕΛΙΣΣΑ Αθήνα 2001

-Λέανδρος Μίχας «ΑΝΔΡΟΣ», ΑΘΗΝΑΙ 1950

-Δημήτριος Κυριακός «ΑΝΔΡΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ», ΑΘΗΝΑΙ 1966

-Τάσος Αναστασίου, «Οδοιπορικό στην Άνδρο», Γ' έκδοση, Κυκλάδες 2010, εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ «ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ»

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την αξέχαστη εμπειρία της Άνδρου θερμότητα ευχαριστούμε:

-Τον καλό φίλο και συνεργάτη **Κώστα Ζαρόκωστα** για όλα όσα έκανε για μας.

-Για την φιλοξενία τους τα ξενοδοχεία: «ΠΗΓΗ ΖΑΡΙΖΑ», «AUGUSTIS SUITES» και «ΜΙΚΡΑ ΑΓΓΛΙΑ»

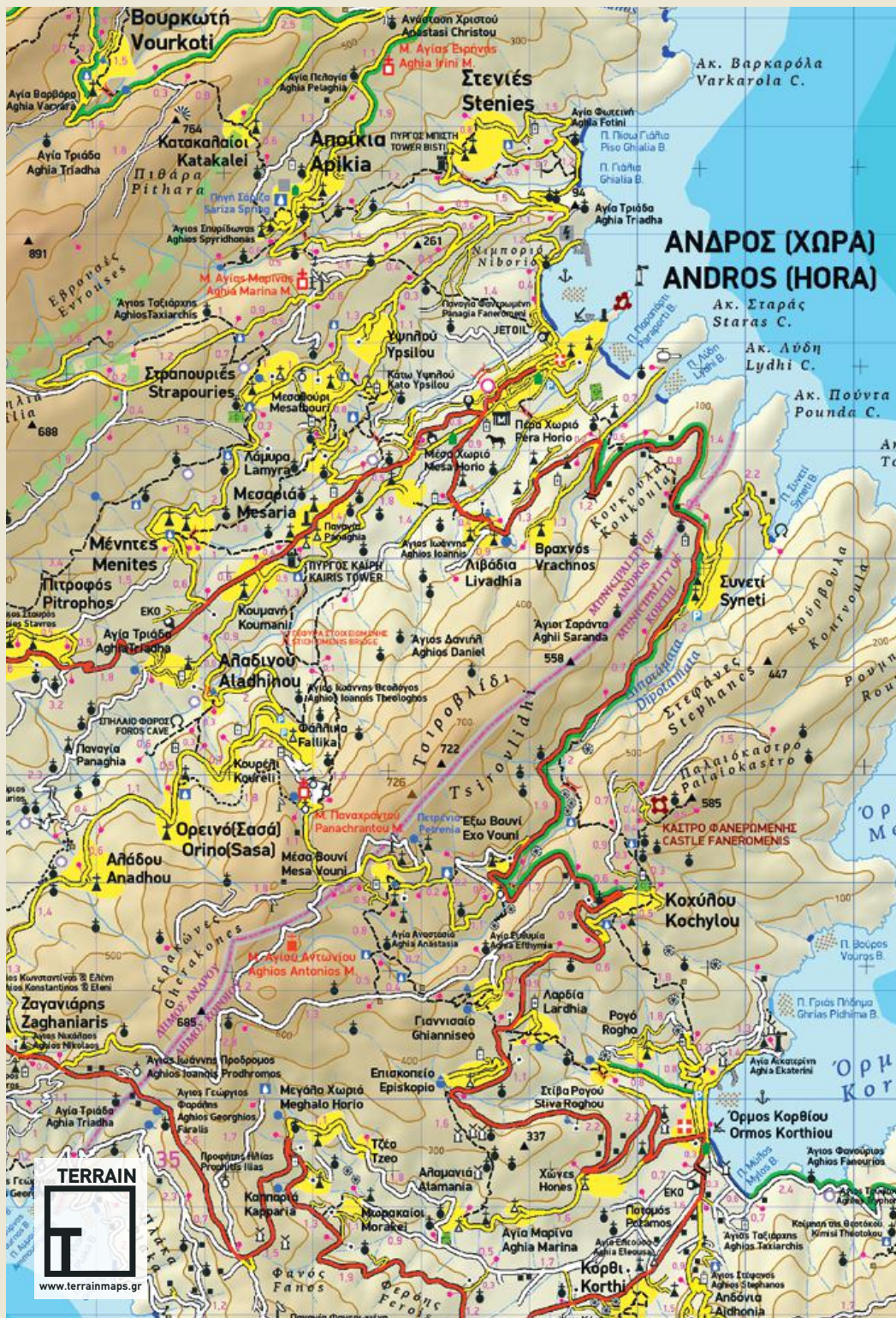
-Τέλος, τον **Γιώργο Τάταρη**, παλιό καλό φίλο και θεσμικό συνεργάτη του περιοδικού.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

«ΜΙΚΡΑ ΑΓΓΛΙΑ» στην ΧΩΡΑ τηλ. 22820-22007 www.micra-anglia.gr

«AUGUSTIS SUITES» στο ΚΟΡΘΙ τηλ.22820-61450 / 61133 www.augustis.gr

«ΠΗΓΗ ΣΑΡΙΖΑ» στα ΑΠΟΙΚΙΑ τηλ. 22820-23799/23899 www.pighisariza-hotel.gr

Micra Anglia

Το 5* ξενοδοχείο “Micra Anglia”, στην Χώρα της Άνδρου, αποτελεί μια από τις πιο ξεχωριστές προτάσεις διαμονής. Η ιστορία του μας γυρνάει χρόνια πίσω, μιας και υπήρξε η κατοικία του μεγάλου πνευματικού τέκνου της Άνδρου, του Ανδρέα Εμπειρικού.

Η υψηλή αισθητική και η αρχοντιά των χώρων μάς ταξιδεύουν στο παρελθόν, ενώ οι πολυτελείς παροχές και οι σύγχρονες ανέσεις μάς επαναφέρουν στο παρόν. Σπάνια διακοσμητικά αντικείμενα, ρομαντικό design, καλοδουλεμένο ξύλο και δρύινα πατώματα και ακόμη ατμοσφαιρικός φωτισμός και ακριβά υφάσματα, μετατρέπουν την απλή διαμονή σε εμπειρία ζωής, που πολύ δύσκολα ξεχνάει κανείς. 12 φινετσάτα δίκλινα δωμάτια και 4 πολυτελείς σουίτες θέτει η Micra Anglia στη διάθεσή μας. Όλα έχουν νεοκλασική διακόσμηση, οικολογικό χαρακτήρα και υλικά, μαρμάρινα μπάνια και πρόσβαση στο internet μέσω φορητού υπολογιστή. Ιδιαίτερα ατμοσφαιρικά είναι τα 7 ρομαντικά δωμάτια σοφίτες, με παράθυρο σε ανοιγόμενη οροφή. Εξίσου ατμοσφαιρικό είναι το εστιατόριο «Agosto» με τις φινετσάτες γεύσεις της ιταλικής

Micra Aglia

Μ.Ι. Γουλανδρή 13

Χώρα Άνδρου

Τηλ. 22820 22207

Fax 22820 22214

www.micra-anglia.gr

κουζίνας και το εξαιρετικό service του εξειδικευμένου προσωπικού.

Στον νεοκλασικό διάκοσμο της κομψής αίθουσας ή στον ήσυχο κήπο και στον χώρο της πισίνας το κάθε γεύμα, με συνοδεία ενός επιλεγμένου κρασιού, αποκτά την αξία μιας εκλεπτυσμένης εμπειρίας γευσιγνωσίας. Τις πρωινές ώρες οι ίδιοι χώροι φιλοξενούν τον πλουσιώτατο και εκλεκτό μπουφέ του πρωινού.

Η τελευταία ευχάριστη ανάμνηση οφείλεται στις εξαιρετικά φιλικές τιμές, στην ευγένεια και το χαμόγελο του άριστου προσωπικού, που από τη στιγμή της υποδοχής ως τον αποχαιρετισμό, έχει κάνει τα πάντα για την πιο ευχάριστη δυνατή και ωραία διαμονή.

